

Veidirektørkontoret

MEDDELELSER FRA VEGDIREKTØREN

1943

BIBLIOTEKET
VEGDIREKTORATET

OSLO

UTGITT AV TEKNISK UKEBLAD

VEEDHARVA
VEEDHARVA

6878
S

INNHOLDSFORTEGNELSE

	Side		Side
<i>Automobiltransport.</i>		<i>Materialer, redskap, materialproving.</i>	
Advarselstegn for motorkjøretøy med tilhenger	33	Bilgassanlegg	115
Ansvarsskadefondet for vegvesenets bildrift. Av Birger Steen	41	Det håndverksmessige arbeid i vegvesenet. Av A. Baalsrud	91
Bileierne i Sverige vil danne bilfornyelsesfond	105	Elektriske varselsfyr	145
Bilgassanlegg	115	Forsøk med generatorbrensel	78
Bilkjøring og alkoholnyttelse	116	Framstilling av sulfitsprit øker i Sverige	80
Bilrutetrafikken i Norge i 1941. Av L. Andresen	23, 58	Karbidtilsetning til ved- og trekullgass. Av O. Kahrs	34
En årslønn for en bil	105	Knottørkeri	117
Forsøk med generatorbrensel	78	Litt om maskinboring. Av Ivar Winge	113, 128
Gammel bil til vegvesenet	80	Lokk for gassgeneratorer og et nytt rustbeskyttelsesmiddel	33
Generatorbrensel i Danmark	21	Nyttiggjørelse av generatorslagg	79
Gnistfaren ved vedgassbiler	69	Overflatebehandling av betongkonstruksjoner	112
Grustransport med tilhengere. Av Aa. Elmenhorst	59	Petrografi og vegbygging. Av Ivan Th. Rosenqvist	81
Knottforbruket ved vegvesenets lastebiler i Akershus. Av T. B. Riise	19	Rødfarget betong	12
Nyttiggjørelse av generatorslagg	79	Selvrensende snøkjeder	33
Om skinnelbrudd	12	Signallunte	116
Radikalt middel mot bilbøller	33	Veglaboratoriet, dets organisasjon, arbeidsdrift og oppgaver. Av Holger Brudal	35
Registrerte motorkjøretøyer i Norge pr. 31 des. 1942.	86		
Trerenger på motorkjøretøyer forbudt i Danmark	33		
<i>Bruer.</i>		<i>Personalia.</i>	
Bruer på vegen Stavanger—Oslo. Av O. Ødegaard	110, 128	Abrahamsen, Egil, avdelingsingeniør	118
Forhåndsdimensjonering av innspente buebruer. Av Knud Engelbreth	119	Alfstad, Kaare, assistent	128
Myke hengebruer i Sverige	118	Amundsen, Bjarne, tekn, assistent	34
		Andreassen, Ludvig, kontorist	34
		Andresen, L., sekretær	118
		Augustson, H. L., bokholder og kasserer	147
		Bakke, Erling, avdelingsingeniør	34
		Barlindhaug, Leif, kontorist	34
		Bassøe, J., overingeniør	117
		Beck, Harald A., fullmektig	34, 106
		Becken, Alf, bokholder og kasserer	106
		Berg, Alf, oppsynsmann	12
		Berre, Arne, avdelingsingeniør	118
		Birkeland, Gunnar, assistentingeniør	80
		Bjerke, Lars, avdelingsingeniør	57
		Bjørndal, Ragnhild, assistent	34
		Bjørnersen, Johan, kontorist	118
		Bjørnstad, J. Kr., assistentingeniør	12
		Blom, Haakon, avdelingsingeniør	92
		Blomberg, Edgar, assistent	34
		Bovim, S. R., sekretær	128
		Brænd, Sverre, avdelingsingeniør	34
		Braathe, A. O., kontorist	34
		Dahl, Harald, avdelingsingeniør	105
		Dahl, Rolf, kontorist	12
		Dahle, Birger, avdelingsingeniør	128
		Dybdal, F., assistentingeniør	34, 128
		Edissen, Elmer, distriktskasserer	80
		Eggen, Einar, assistentingeniør	12
		Eggen, Johan, assistentingeniør	106
		Eggum, Oddvar, oppsynsmann	106
		Eide, Ove, ingeniør	46
		Eiterstrøm, Eva, kontorist	106
		Elmenhorst, Age, avdelingsingeniør	34
		Enger, Randi, kontorist	46
		Enger, Thorleif, assistentingeniør	128
		Flenmoren, Thv., oppsynsmann	106
		Gjertvik, Ingeborg, distriktskasserer	57
		Gjørøv, O. A., avdelingsingeniør	147
		Groseth, J., avdelingsingeniør	34
		Grove, Ivar, avdelingsingeniør	12
		Gundersrud, D., assistent	34
		Gunstensen, Sverre, bokholder og kasserer	106
		Gärtner, Torleif, assistentingeniør	128
		Hansen, Else M., kontorist	106
		Haugen, Torbjørn, oppsynsmann	80
<i>Ferjer.</i>			
Ferjene må fortøyes	79		
<i>Forskjellig.</i>			
Antall arbeidere ved veganleggene pr. 15. mars 1943	57		
—»— —»— » 15. sept. 1943	146		
Antall arbeidere ved vegvedholdet pr. 15. mars 1943	57		
—»— —»— » 15. sept. 1943	146		
Av våre innsjødampskips saga	68		
Grindeplagen. Av Thv. Olsen	34		
Ideer og tanker omkring vårt virke i vegvesenet. Av Erling Skåre	13		
Lampeeksplosjoner	57		
Nye kontorlokaler for vegvesenet i Nord-Trøndelag. Av J. Funder	21		
Nye typer for bombesikre tankanlegg	42		
Slik skulde vi ha det	79		
Vegadministrasjonen i distriktene. Av K. H. Oppgaard	140		
Vegsjefer i fylkene	140		
<i>Litteratur og kart.</i>			
Asplund: On the Deflection Theory of Suspension Bridges	118		
Dansk Vejtidskrift	22, 148		
Christensen: Veje og Gader	106		
Eggen: Vegvesenets maskiner og redskaper 1941	148		
En nyttig bok for vegeningeniører. Av H. Brudal	55		
Granholm: Beräkning av Hångbroar	118		
Kart over riks- og fylkesveger	34		
Lund: Kortfattet rettledning i tachymetri	70		
Lyse: Humusholdig betongsand	70		
Spesialkart for vegvesenet	12		
Statens väginstitut	58, 70		
Svenska Vägförningens tidskrift 34, 58, 70, 80, 106,	128		
Über Wertung angebores Fehler des Farbensehens	148		
Vegkart over Nordland fylke	128		
Vegkart over Nord-Trøndelag fylke	34		

	Side		Side
Haugmoen, Alf, assistentingenør	118	Sveum, Einar, oppsynsmann	128
Hauger, Andreas, fullmektig †	57	Sääv, Anton, assistentingenør	57
Helgestad, Brede, kontorist	12	Sørum, Arthur, overingenør	57
Helsing, Morten, avdelingsingenør	12	Saarheim, Ragnhild, assistent	34
Hertzberg, N. E., assistentingenør	106	Tonhaugen, Birger, kontorist	147
Hesle, Olaf, assistent	34	Tønning, Malvin, assistentingenør	34
Hofseth, Harald, overingenør	12, 105	Torgersen, Lizzie, tekn. assistent	46
Hogner, Leif, bokholder og kasserer	106	Weydahl, Th., avdelingsingenør	34
Hole, Karsten, tekn. assistent	57	Wiborg Thune, A., bilsakkyndig	46
Holsmo, Odin, oppsynsmann	12	Winge, Ivar, avdelingsingenør	12
Holter, Fredrik, assistent	34	Voss, Jacob, overingenør	92
Hopen, N. R., ekstraringenør	34	Waarum, Knut, overingenør	92
Hovde, Olav, avdelingsingenør	106	Ølander, Walfred, oppsynsmann	34
Hugo, Marie, sekretær	46	Østerberg, Helga, kontorist	106
Hunsbedt, S., oppsynsmann	91	Øvrebø, Arne, fullmektig	80
Husvær, C. J., kontorist	57	Øvre, Erling, kontorist	12
Høydahl, Bj., sekretær	128	Åvitsland, Olav M., bokholder og kasserer	128
Haanes, Halfdan, avdelingsingenør	128	Åvitsland, Steffen, bokholder og kasserer	118
Håvie, Thormod, kontorsjef	128		
Indrelid, Per, assistentingenør	57	<i>Trafikkbestemmelser, trafikkoppgaver.</i>	
Isaksen, Thor W., tekn. assistent	106	Biltrafikken i U. S. A.	114
Johansen, H. Bader, sekretær	46	Kjørehastighet og vegnormaler i U. S. A.	114
Johnsen, Arthur, fullmektig	106	Sykkelstier ved innfartsveger til større byer. Av T. B. Riise	65, 71, 116
Johnsrud, Sverre, oppsynsmann	92	Trafikkulykker i Oslo i 1942	16
Joki, Martha, kontorist	12		
Jørgensen, Sverre, avdelingsingenør	80	<i>Vegbygging.</i>	
Karlsen, Nikolai, oppsynsmann	12	Alenbredde og gjerdeplikt i Danmark	115
Kosmo, Johan, sekretær	106	Kurvestikning. Av Trygve Gimnes	30
Kristiansen, Sverre, assistent	34, 92	Mur eller skråning? Av Thorstein Olsen	126
Kvåle, Olav, avdelingsingenør	80	Petrografi og vegbygging. Av Ivan Th. Rosenqvist	81
Langmo, Harald, oppsynsmann	92	Praktisk stikking av overgangskurver. Av G. A. Frøholm	47
Larsen, Alfred, kontorist	106	Sykkelstier ved innfartsveger til større byer. Av T. B. Riise	65, 71, 116
Lebesby, Caroline, fullmektig	106	Snøgg utrekning av trafikkkostnaden til hjelp ved llineval. Av O. Benterud	105
Leira, Betsy, distriktkasserer	57	Transportomkostninger og linjevalg. Av O. Kahrs	55
Levang, Andreas, kontorist	92	Traseringsgrunnlag for de tyske riksautobaner. Av O. Kahrs	125
Liaaen, Kaare, kst. avdelingsingenør	106	Turistveg til «Kjærringa» på Stad. Av H. W. Paus	45
Lunde, Turid, kontorist	46	Veganlegget Årdalstangen—Øvre Årdal. Av T. Schiefloe	1
Lyng, F., overingenør	32	Vegenes transportevne. Av O. Kahrs	142
Martinussen, E., bokholder og kasserer	128	Veglengder pr. 30. juni 1943	146
Matthiesen, Christiane, kontorist	34	Verdens lengste autostrada	147
Matzow, J. N., overingenør	105		
Mikkelsen, Peder, avdelingsingenør	12	<i>Vegdekker</i>	
Moi, Leif, avdelingsingenør	34	Faste vegdekker pr. 1. oktober 1942	103
Munkvik, Kåre, kontorist	80	Grusdekker — faste dekker. Av Kaare Liaaen	15
Myhre, Asbjørn, assistent	106	Undersøkelse av vegdekker. Av T. Backer	101
Nicolaisen, K., overingenør	32	Vegdekker på de danske vegger og gater	115
Nilsen, Edgar, kontorist	106		
Nilsen, H. E., oppsynsmann	92	<i>Vegvedlikehold.</i>	
Nilsen, H. M., oppsynsmann	92	Klorkalsium til bekjempelse av faren ved glattis. Av Axel Keim	20
Norwik, Signe, kontorist	12	Litt om tele. Av O. A. Gjorv	93
Nystrand, Alf, oppsynsmann	128	Ordningen med vegtilsynet	128
Odelberg, A. S. W., civilingenør	91	Rapport for vintervedlikehold	104
Olsen, Thor, overingenør	46	Snøbrøyting og vintervedlikehold på norske fjellsveger. Av R. Rønning	53
Os, Eilif, avdelingsingenør	46	Snørydning og snøskjerming	117
Osbakken, Iohan, fullmektig	106	Telehivingsarbeider m. v. Av K. Heje	129
Pettersen, Thorvald, distriktkasserer	118	Teleløsning i snøoverbygg	92
Prante, L., avdelingsingenør	128	Teleskadene og vegene. Av Arne Korsbrekke	21
Reinvik, Sylvia, kontorist	57	Torv mot tele. Av H. Fleischer	100
Resen-Fellie, Th., avdelingsingenør	12	Vegvedlikeholdet 1939—40. Av Birger Steen	36
Ringen, Eugene, kontorist	106		
Rognerud, Gudbrand, oppsynsmann	57	<i>Vegvesenets historie og utvikling.</i>	
Roshauw, J. C., vegsjef †	147	Av våre innsjødampskips saga	68
Rykke, Knut, avdelingsingenør	80	Diligenseruter i Norge i eldre tid	122
Schille, A. Chr., bokholder og kasserer	128	Litt om de gamle vegger gjennom Hakadal. Av Fritz Holland	107
Schirmer, Rolf, assistentingenør	80	Vegforbindelsen Stavanger—Oslo 100 år. Av O. Ødegaard	110, 128
Seim, Theodor, distriktkasserer	106	Velosipeden	58
Skagseth, Helge, overingenør	22		
Skjerve, Leiv, ekstraringenør	12		
Skaare, Erling, avdelingsingenør	147		
Skaare, Kolbein, kontorist	12		
Solberg, Olav, assistent	34		
Solstad, R., kontorist	128		
Stavang, Inge, tekn. assistent	92		
Steenland, R. B., sekretær	147		
Stenstad, Halvor, oppsynsmann	57		
Svendsen, R. L., oppsynsmann	46		

MEDDELELSER FRA VEGDIREKTÖREN

NR. 1

Veganlegget Årdalstangen—Øvre Årdal. — Mindre meddelelser.
— Personalia. — Nye kartet.

JANUAR 1943

VEGANLEGGET ÅRDALSTANGEN—ØVRE ÅRDAL

ERFARINGSRESULTATER VEDKOMMENDE TUNNELARBEIDENE

Av avdelingsingeniør T. Schiefloe.

Dette veganlegg er oppført i Sogn og Fjordane fylkes vegplan av 1937 som nr. 3 blant hovedveger. Det fører fra Årdalstangen ved Årdalsfjorden til Øvre Årdal. Førstnevnte sted hadde i 1920 315 innbyggere og sistnevnte sted i samme år 881 innbyggere. All forbindelse mellom disse to steder har gått over Årdalsvatnet og i meinsperioder har Øvre Årdal vært helt avsperrt fra forbindelse, da begge sider av vatnet har vært uframkommelige.

Hovedplansoverslag av 1915 er på kr. 915 000,00 for en planeringsbredde av 4,1 meter, og anlegget ble påbegynt i 1936 ved forskottsmidler fra distriktet. Det var til april 1940 anvendt kr. 127 000,00.

I november 1940 ble så anlegget på grunn av industriutbyggingen i Årdal beordret bygget hurtigst mulig med en vegbredde mellom rekkverk og fjell av 5 meter.

Vegens normale kostende med 5 meters kjørebredde er anslått til ca. kr. 1 700 000,00. En del av dette beløp forutsettes refundert av staten.

Anlegget går gjennom meget kostbart og til dels vanskelig terreng.

Det kom for alvor i gang i januar 1941, og det lyktes å føre trafikken inn på vegen 20 januar 1942.

Av erfaringer som anlegget har gitt skal her framlegges resultatene fra driften av tunnelene.

Tunnellene.

Anlegget har tre avsnitt hvor det var nødvendig å sprengt tunneller. Det er Steggjaberget, Bremborg — Midtneset og ved Naustbukta.

Lengden av tunnelene er:

Steggjaberget	790 meter
Bremborg	298,5 »
Hardløypene	98 »
Midtnes	33 »
Naustbukta	47 »

Den sistnevnte tunnel ble bygget i 1939, de øvrige ved forsert drift i 1941.

Bare den første tunnel var opprinnelig planlagt med maskinboring for øye, og denne er også den interessanteste. De øvrige tunneller ble også etter hvert drevet med maskinboring, men selve driften av disse var av alminnelig art når først angreppspunktene var gjort tilgjengelige og maskinene med ledninger og tanker var bragt på plass i fjellet.

Det er derfor Steggjabergtunnelen som her gir mest stoff til behandling.

Steggjabergtunnelen er som anført 790 meter lang. Den går langs en til dels loddrett fjellvegg og i en dybde av 5—25 meter fra denne. Høyden over Årdalsvatnet er ca. 17 meter.

Opprinnelig var det tanken å gå inn med flere tverslag utenfra. Men på grunn av steinsprangene ble arbeidsplassene ansett for livsfarlige, og bare et av tverslagene kom til utførelse. Og selv dette kunde til slutt ikke nyttiggjøres fullt ut på grunn av maskinmangel.

Arbeidsplanen ble derfor basert hovedsakelig på drift fra hver ende.

For å bringe anleggstiden for tunnelen ned til minimum, måtte det skaffes størst mulig arbeidsplass. Derfor ble det valgt å drive en stoll gjennom hele fjellet og fra denne ta et passende antall utslag. Ved hvert utslag ble dermed plass for et strossingslag.

Dessuten kunde strossingslagene påsettes etter hvert som stollen var langt nok framme og de nødvendige utslag ferdige.

Arbeidet var basert på maskinboring og lasting for hånd og utkjøring med traller.

Planen var utvilsomt riktig, men samtidig ømtålelig. Strossingsavsnittene måtte avpasses slik at de ble noenlunde samtidig ferdige. Og et forsert arbeid under foreliggende omstendigheter rommet mange muligheter for avbrudd i driften. Slike forekom da også, men uten å ha betydning for tidspunktet for vegens åpning.

Jeg skulde anta tunnelen også kunde vært drevet med fullt profil og enno blitt ferdig i tide hvis hensiktsmessige lasteapparater med kraftkilder hadde vært for

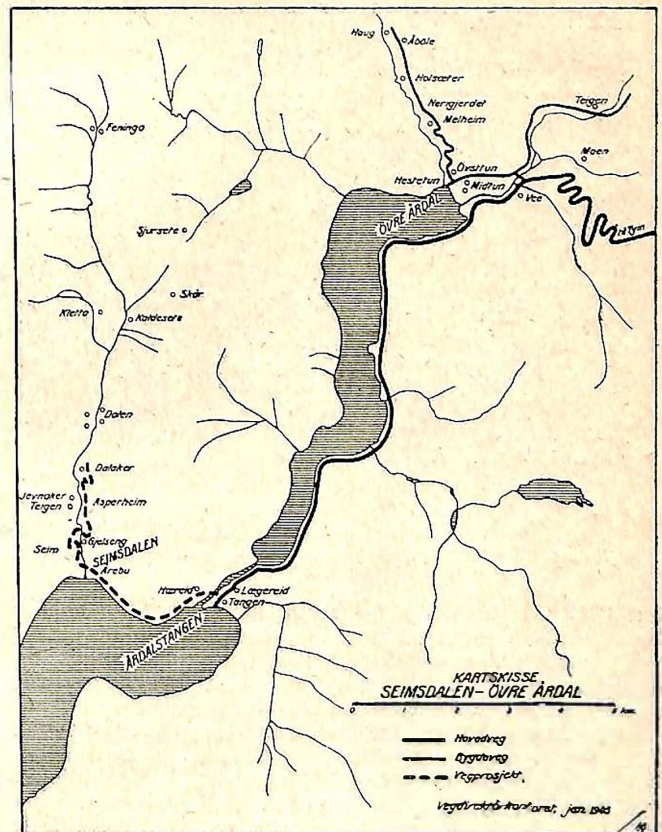

Fig. 1.

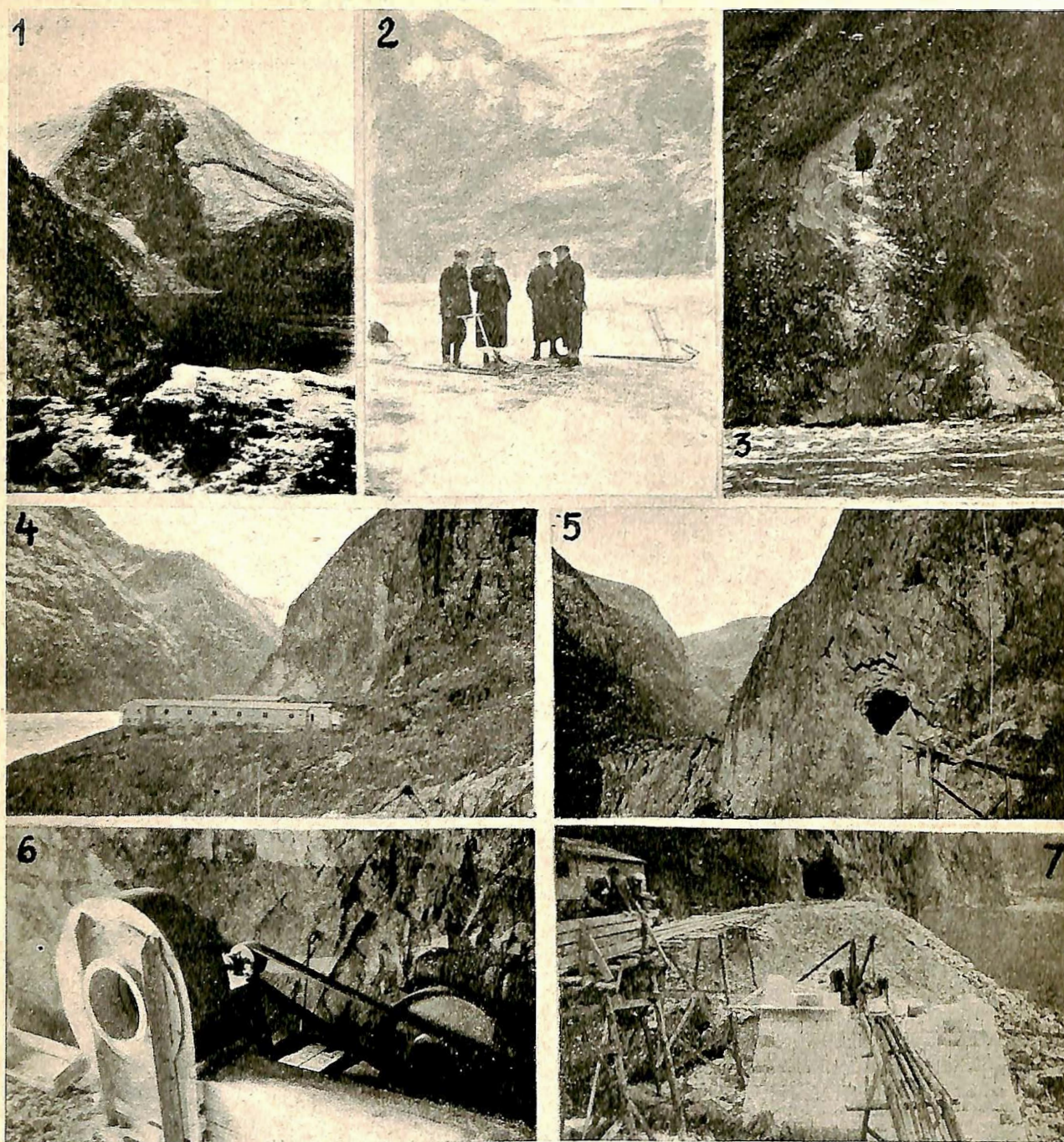

Fig. 2.

1. Vegterreng i Ardal. 2. På Ardalsvatnet. 3. Stigort i Steggja. 4. Fra Bremborg. 5. Stoll i Midtnes.
6. Vifte i Steggjaberget. 7. Steggja bru.

hånden. Spørsmålet om maskinlastning for vegtunneller bør sikkert vies særskilt oppmerksomhet.

Tunnelarbeidet er hele tiden drevet med tre skift, og en stor del av arbeiderne samt alle forsyninger ble fraktet til arbeidsplassen med motorbåter.

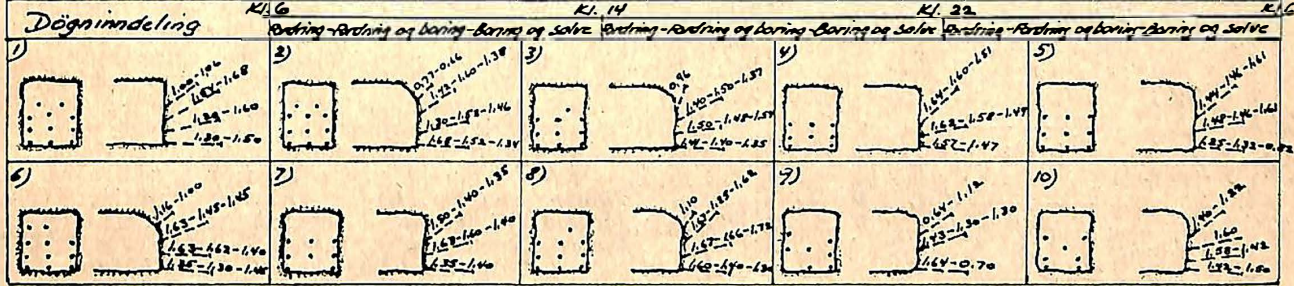
Motorbåtene hadde sine faste ruter tre ganger i døgnet. Både framføring av arbeidere og boring i tunnellene avhang således av maskiner, og det viste seg tilfulle at ved slik drift er kun det beste materiell godt nok. Slik som forholdene har vært ble det nødvendig å drive både med til dels dårlig maskinmateriell samt for knapt lager av reservedeler.

Stollen.

Stollen ble drevet med et tversnitt $2 \times 2,5$ meter — $b \times h$. Lagstørrelsen var 12 mann fordelt på tre skift. Hvert skift var beregnet å klare en «salve». Se tabell nr. 1.

Egentlig burde stollaget vært bare 9 mann fordelt på tre skift. Men for ikke å risikere å miste «salver», ble lagstørrelsen satt til 12 mann med 4 mann på skiftet. I Bremborgfjellet med gjennomgående hard granitt, trengtes riktignok skifttiden som regel fullt ut, men i Steggjaberget var skiftet derimot ofte ferdig etter 6

Arbeids- sted.		Bormaskin type	Kompressor trykk.	Langde av luffledning	Dimensjon av luffledning	Fellets art.	Boristol	Antall borhull	Somlet bor hullens da m.	Ansett tid til boring timer	Effektiv bortid i mib.	Antall brent hull.	Antall ubren- te hull.	Antall ut- slitte stål	Sprøngstoff ved brenn. kg.	Sprøngstoff ved selve kg.	Jernkutt m.	Skisse
Løberg		A-30-3	5.7-7	400	1 1/2"	Løs glimmer- skifer	7/8"	11.	15.50	3 ²⁶	89.	11.	0	6.	5.25	28.	1.55	1.
Steggjo		---	6-7			Hard Sycenit	1"	11.	14.69	4 ¹⁰	121.	9	2	25.	3.75	23.75	1.50	2.
Løberg		---	5.7-6.9			Blø granit	7/8"	10.	13.95	3 ²⁰	96.	10.	0.	13.	4.	21.-	1.90	3.
Bremberg I		---	5.4-6.2	144.	1 1/2"	Trondhjemitt	1"	8.	12.48	5 ⁰⁸	139	8	0	37.	3.50	24.-	1.40	4.
" II		---	---			---	1"	9.	12.47	6 ²⁶	166.	9	0	35	3.50	22.50	1.45	5.
Steggjo		---	6-7			Glimmer skifer m. granitgrane	7/8"	11.	15.44	4 ¹⁰	84	10.	1.	21.	3.50	17.50	1.25	6.
Bremberg I		---	5.4-6.2	43	1"	Hard	1"	8.	11.63	6 ²⁰	166.	8	0	31.	4.50	23.25	1.50	7.
Løberg		---	5.7-6.9	440	1 1/2"	Glimmerholdig Sycenit	7/8"	11.	15.57	3 ⁵⁸	116.	10	1.	20.	5.-	25.-	1.30	8.
Hardlöypene		---	5.4-6.2	65	1"	Sløttel rødt.	7/8"	7.	8.13	4 ²⁰	59	7	0	22.	2	15.	0.90	9.
---		---	---	100	1"	---	7/8"	7.	10.14	5 ⁵²	64	7	0	21	3	16	1.35	10.
Gjennansnitt				396	1 1/2"	---	7/8"	9.3	13.-	4 ⁴²	110.	8.9	0.4	23	3.8	21.6	1.41	

Sogn og fjordene veikontor, Hermansverk, jan. 42
T. Selvig

Fig. 3.

timer og tre mann vilde i stor utstrekning greid «salvene».

Til å begynne med ble boringen utført med håndmatingsmaskin (Jackhammer) på trestige, men da anlegget fikk stopere, ble all boring utført med disse.

I tabell I, spesialobservasjoner viser skissene 1—10 hvordan salvene i alminnelighet ble utført. Som regel ble bare botnhullene boret med stoperen på søyle, de øvrige ble boret med maskinen i bakken. Av tabellen framgår at de aller fleste huller ble brent. Tenningen for salven foregikk med vanlig lunte og gikk i tur og orden med lettere, engelskmenn, flatinger og botnhull.

Av tabell I framgår videre døgnets inndeling og hvordan arbeidet falt på skiftet. Stort sett hadde skiftene god tid på salvene, og de gangene salven ikke ble skutt skyldes dette helst maskinskade.

Driftsplanen for stollen i Steggjåberget forutsatte en inndrift i døgnet på 3 meter. Denne verdi er riktig og kan baseres på hver arbeidsdag i anleggsperioden svarende til at i Steggjåberget ble oppnådd 3,31 meter pr. virkedøgn i akkordperioden. (Tabell II.)

Av tabellene I og II framgår for øvrig flere forskjellige data oppsatt etter observasjoner og akkorders utgang. Antall utkjørte traller på skiftet er ikke spesifisert i tabellene, men dreier seg om 10—15 traller i skiftet. Unntakelsesvis har det vært 19. Lagene hadde som regel ingen vanskeligheter med å klare å få masser ut. Transportlengden var 20—150 meter. Uttatt fast fjell pr. mann og skift er 1,59 m³.

Stollen ble luftet med vifte drevet med dieselmotor. Som luftledning bruktes trerørledning av oppløydte bord og med ullpapp i fugene. Ledningen ble ført så langt fram som mulig. Snekker måtte alltid være for hånden for opplegg samt reparasjon ved skyteskader. Ledningen ble hengt i taket i bolter. Ved 150 meters dybde var det vanskelig å luften tilstrekkelig for 3 skift. Dette skyldtes vel at rørtversnittet ble gjort for lite av hensyn til den knappe plass i stollen. Formentlig kan et tversnitt 20 × 20 cm brukes ved dybder inntil 150 meter, men foreskrives opp til 30 × 30 ved større.

Strossingen.

Ved passende mellomrom ble fra stollen tatt utslag ut i dagen.

Det framgår av de skjematiske grunnriss for strossingsplan og maskinmontering hvordan strossingslagene ble satt på. Lagene besto av 18 mann, med 6 mann i skiftet. Hvert lag hadde to arbeidsplasser. Eksempelvis arbeidet i utslag D strossingslaget i stoffene I og II. Dermed kunde lasting alltid foregå uten å hindres av boring eller takrensk.

Arbeidet gikk bra og av tabell III kan beregnes at uttatt fast fjell pr. mann og skift er 2,6 m³. Transportlengdene kunde være fra 20—130 meter.

Den gjennomsnittlige inndrift pr. skift var 0,74 meter. I hver stoff lå to trallebaner. Med 4 mann og to traller kjørtes alminnelig ut 35 traller à 1 m³ løs masse på

Tabell II. Oversikt over stollakkorder i Steggjaberget. Årdalstangen—Øvre Årdal.
Engelsmannskutt En saue pr. skift Stoll $H \times B = 2,5 \times 2 \text{ m} = 5 \text{ m}^2$.

Åkord nr.	Antall virke-dager i åkord-perioden	Antall timer på stoll	Antall skift pr. dagn	Antall mann pr. skift	Teoretisk antall skift på stoll	Arbeidet antall skift på stoll	Sviktprosent	Akkord m	Timer pr. m stoll	Inndrift pr. skift m	Inndrift pr. dagn m	Inndrift pr. dagn i åkord-perioden	Sprengstofforbruk								
													Dyna-mitt I alt kg	L-yuitt B I alt kg	Glyko-litt I alt kg	Sum		Luntering		Fenghetter	
																I alt kg	Pr. m kg	I alt	Pr. m st.	I alt	Pr. m st.
110 II	30	2 808	3	4	87	84	3,5	112,20	24,0	1,33	3,99	3,73	450	1118	—	1 568	14,0	342	3,0	1 380	12,5
110 III	40	3 336	3	4	112	97	13,4	134,60	23,0	1,39	4,17	3,40	450	1232	175	1 857	13,9	467	3,5	1 720	12,6
110 IV	39	3 648	3	4	105	105	2,8	134,95	25,0	1,29	3,87	3,46	375	765	1050	2 190	16,2	511	3,9	1 950	14,6
119 II	32	2 856	3	4	84	77	8,3	82,00	30,0	1,06	3,18	2,55	990	100	100	1 190	14,5	304	3,7	1 200	14,6
119 III	46	4 265	3	4	118	114	3,4	144,00	25,0	1,26	3,78	3,13	950	660	933	2 543	17,6	544	3,9	1 500	10,4
119 IV	37	3 468	3	4	109	107	1,8	131,10	26,0	1,22	3,66	3,53	460	1081	1025	2 566	19,6	726	5,6	1 310	10,0
Sum	224	20 381	18 712	—	618	584	—	738,85	25,3	1,26	3,78	3,31	3 675	4 956	3 283	11 914	16,2	2 894	3,9	9 060	12,3
48 IV	15	1 360	3	4	38	35	7,9	45,10	24,9	1,28	3,84	3,00	200	575	—	775	17,2	150	3,3	600	13,3
51 III	18	1 640	3	4	47	44	6,4	53,20	26,4	1,21	3,63	2,95	400	475	275	1 150	21,7	225	4,3	600	11,3
142 III	24	1 528	2-3	4	65	41	32,0	59,30	22,0	1,44	4,32	2,48	325	687,5	240	1 253	21,0	205	3,4	850	14,4
Sum	57	4 528	3 830	—	150	120	—	157,60	24,1	1,31	3,93	2,75	925	1 737,5	515	3 178	20,2	580	3,5	2 050	12,5
	281	—	22 542	—	768	704	—	896,45	25,1	1,27	3,81	3,20	—	—	—	15 092	17,0	3 474	3,9	11 110	12,4

Tabell II a. Oversikt over stollakkorder i Bremborgfjellet.

Gjennomsnittsverdier for begge tabeller:

skiftet. Det blir 18 traller på hver trallebane og vel 20 minutter gjennomsnittlig pr. tralle (7 timer effektiv arbeidstid). For øvrig framgår en del data av tabellene III og IV.

Ved strossingen ble ikke forlangt flathol i taket. Tunnellen skulde drives i gjennom som vegtunnel for seinere å utvides til profil for jernbane og veg mens biltransporten skulde foregå. Taket er da forutsatt løftet og nedskutt mest mulig med flathol uten brenning. Enkelte tunnelpartier har svært sleppet fjell og gir neppe mulighet for skjematisk boring ved utvidelsen.

Den tid strossingsdriften var størst, arbeidet 90 mann i Steggjaberget fordelt på 3 skift.

Kostnadsverdier for tunnelene.

Da det ved dette anlegg er drevet forskjellig slags tunnelarbeider, er det grunn til å gi forskjellige sammenstillinger over resultatene, og det henvises for håndborte tunneller til tabell V.

Av tabellene vedrørende maskinboring for stoll og strossing (II og II a) er smed og maskinpassere holdt utenfor. For å få en oversikt over utgiftene er timene for disse samt timer for maskinmontering etc. beregnet og oppsatt i tabell VI.

I samme tabell er medtatt håndboringsresultatene med smedtimene oppsatt under forutsetning av $2\frac{1}{2}$ smed på 4 tunnellag. Det er omtrent forholdet som det var i Bremborgfjellet. For treskifts arbeidsdrift ved håndboring er timetallet for laget ved 1 skift øket med 15 timer pr. meter (ca. 7 timer effektiv arbeidstid på skiftet).

Til de framkomne resultater skal bemerkes at ammunisjonen har vært fri i akkordene ved maskinboring. Prisene for brenselolje og boremaskiner etc. vil selvfølgelig variere, men her er innsatt prisene som de var ved anleggets begynnelse.

De ved håndboring beskjeftigede arbeidere har vært Årdøler som fra ungdommen av har arbeidet i tunnel for A/S Tyinfallene. I alminnelighet vil man vel neppe kunne disponere så flinke folk.

I tabell V er timetallet for laget ved håndboret tverrsnitt 27 m² satt til $105 \frac{\text{time}}{\text{meter}}$ med et skifts arbeide. Ved

tre skift er det satt til $120 \frac{\text{time}}{\text{meter}}$. Ofte vil man måtte regne med henholdsvis 115 og 130 og høyere. Smedtimene er beregnet til $11 \frac{\text{time}}{\text{meter}}$.

For å sammenlikne maskinboring og håndboring direkte has da følgende verdier for tre skifts arbeide og 27 m² tverrsnitt, se tabell VI:

A. Forløp i Årdal (ekstraordinære forhold):

Maskin, stoll og strossing $107 \frac{\text{time}}{\text{meter}}$ inkl. smed og maskinpasser.

Hånd 131 meter inkl. smed og maskinpasser.

Utgifter til maskiner og sprengstoff henholdsvis kr. 175,— og kr. 85,—. Kostnaden pr. meter tunnel i alt er den samme for de to driftsmåter ved en fortjeneste av kr. 3,75 pr. time.

Med 6 manns lag hadde man i Årdal følgende verdier for uttatt fast fjell og inndrift:

Maskin, stoll og strossing (tabell VI):

1. Stoll, inndrift 1,27 m.

$$\text{Uttatt fast fjell pr. mann pr. dag} \frac{1,27 \cdot 5}{4} = 1,59 \text{ m}^3.$$

2. Strossing, inndrift 0,72 m.

$$\text{Uttatt fast fjell pr. mann pr. dag} \frac{0,72 \cdot 22}{6} = 2,60 \text{ m}^3.$$

3. Uttatt fast fjell for stoll og strossing tilsammen pr. mann pr. dag 2,35 m³.

Tabell III. Årdalstangen—Øvre Årdal. Strossing av stoll 5 m² til fullt profil 27 m² (uttak av 22 m²). Steggjaberget og Bremborgfjellet.

1. akkordperiode.

Akkord nr.	Timer i akkord	Timer på strossing	Antall skift pr. døgn	Antall mann pr. skift	Arbeidet antall skift strossing	Akkord antall meter	Anvent timer pr. m	Fremdrift pr. skift m	Fremdrift pr. døgn m	Sprengstofforbruk											
										Dynamitt		Lynitt		Geomitt		Sum		Luntering		Fenghetter	
										I alt kg	I alt kg	I alt kg	I alt kg	Pr. m kg	I alt st.	Pr. m st.	I alt st.	Pr. m st.			
145 I	4064	3 974	3	6	83	68,70	58	0,83	2,49	495	775	325	1 595	23,4	169	2,45	675	10			
146 I	3685	3 605	3	6	75	56,50	64	0,75	2,25	282,5	575	200	1057,5	18,8	150	2,65	400	7			
118 I	5232	4 950	2-3	6	102	80,20	62	0,79	2,37	400	730	125	1 255	15,7	215	2,70	1 450	18			
116 IV	5430	4 106	3	6	85	62,70	65	0,74	2,22	300	962	75	1 337	21,4	226	3,60	1 310	21			
117 II	6114	5 634	3	6	116	71,80	78	0,67	2,01	435	1395	75	1 905	26,5	345	4,80	1 425	20			
300 I	2110	1 706	2-3	6	35	26,30	65	0,75	2,25	125	625	75	825	31,5	175	6,70	600	23			
301 I	5216	5 078	3	6	106	78,50	65	0,74	2,22	444	1263	75	1 782	22,6	388	4,90	1 220	15			
Sum ₁		29 053			602	444,70	65	0,74	2,22				9 756	22,1	1668	3,80	7 080	16			

2. akkordperiode.

145 II	5386	4 810	3	6	100	81,20	59	0,81	2,43	225	1417,5	37,5	1 680	20,7	125	1,50	800	10
146 II	4104	3 880	3-1	6	81	60,30	65	0,74	2,22	150	850	50	1 050	17,5	125	2,10	500	8
118 II	7000	6 800	3	6	142	105,50	64	0,74	2,22	300	1865		2 165	20,5	250	2,40	1 700	16
117 III	6408	5 966	3	6	124	63,70	94	0,51	1,53	200	1500		1 700	26,6	390	6,10	1 425	23
300 II	6140	5 525	3	6	115	86,60	63	0,75	2,25	150	2225		2 375	27,5	355	4,10	1 300	15
301 II	6124	5 726	3	6	119	82,—	70	0,69	2,07	250	1700	50	2 000	24,4	345	4,20	1 300	16
Sum ₂		32 707			681	479,30	69	0,70	2,10				10 970	22,9	1590	3,30	7 025	15
Sum ₁₋₂		61 760			1283	924,—	67	0,72	2,16				20 726	22,5	3258	3,50	14 105	15

Årdalstangen—Øvre Årdal.

Steggjabergetunnelen.

Skjematisk grunnriss for strossingsalen og maskinmontering.

Depreg DDK 40. 30 m² [Som regel ikke brukt.]

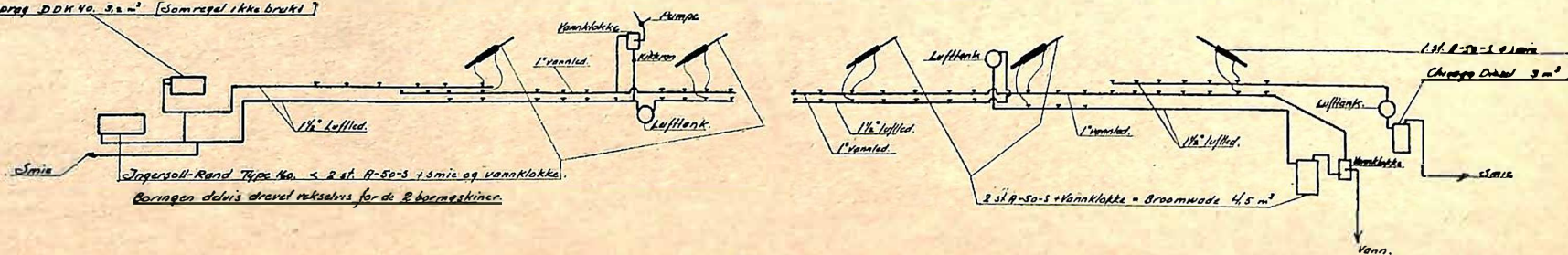

Fig. 4.

Årskiftet - Øvre Årdal		Spesialobservasjoner ved strøssing. Skift I									
TABELL IV		Støll 5 m ² - Færdig profil 27 m ² Utstrøset 22 m ²									
Skift-dagvis	Skisse nr.	Antall bor hull	Samlet bor hulllengde m	Antall brøkk hull	Sprengstoff til brøking kg	Sprengstoff til selve sg	Ullforbruk Trafic 0,1 m ³	Jannert m	Antall mann Stoff I	Anmerkninger	
Kl. 14 - 22	1	3	6,35	3	4,2	21,5		1,60	2		
• 22 - 6							35		4		
• 6 - 14							18		2		
• 14 - 22		12	5,40	0	0	5,5			2	Eterspreiding.	
• 22 - 6	2.	2	4,10	2	3,3	16,5		2,40	2		
• 6 - 14		4	2,70	1	0,2	3,75			2		
• 14 - 22							35		4		
• 22 - 6							18		2		
• 6 - 14		2	4,70	2	2,1	17			2		
• 14 - 22	3	3	5	3	3,5	19,25			2		
• 22 - 6							35		4		
• 6 - 14		5	6,50	2	3,1	14,1			2		
Sum		31	34,75	13	16,40	97,60	141	4	30		

Fig. 5.

Håndboring:

Inndrift pr. skift $\frac{48}{105} = 0,46$ meter ved 1 skift.

Inndrift pr. skift $\frac{48}{120} = 0,40$ meter ved 3 skift.

Uttatt fast fjell pr. man pr. dag ved 3 skift
 $\frac{0,40 \cdot 27}{6} = 1,80$ m³.

B. Vanlig påregnet forløp:

Vanligvis vil man også ved maskinboring gå fram med fullt tversnitt. Her er antatt at timetallet da reduseres fra $107 \frac{\text{time}}{\text{meter}}$ til $102 \frac{\text{time}}{\text{meter}}$ inklusive smed og maskinpasser ved tre skifts arbeid.

Dette svarer til at selve akkordlaget (6 mann) har et timetall pr. meter = $92,1 \div 5 = 87$ (se tabell VI). Sprengstoffbruket antas å kunne reduseres med ca. 5 kg tilsvarende omtrent kr. 15,— pr. meter. Håndboringen regnes vanligvis å måtte drives ugunstigere enn i Årdal og settes med et samlet timetall = 140 pr. meter (inklusive smed).

Maskin — fullt tversnitt $102 \frac{\text{time}}{\text{meter}}$ inklusive smed og maskinpasser.

Håndboring — fullt tversnitt $140 \frac{\text{time}}{\text{meter}}$ inklusive smed og maskinpasser.

Utgifter til maskiner og sprengstoff henholdsvis kr. 160,— og kr. 85,—. Kostnaden pr. meter tunnel i alt er den samme for de to driftsmåter hvis det regnes med en normal fortjeneste av ca. kr. 2,— pr. time.

Regnet med 6 manns lag får man følgende verdier for uttatt masse og inndrift:

Maskin, fullt profil:

Inndrift pr. skift $\frac{8 \times 6}{87} = 0,55$ meter (3 skift).

Uttatt fast fjell pr. mann pr. dag $\frac{27 \cdot 0,55}{6} = 2,47$ m³.

Håndboring, fullt profil:

Inndrift pr. skift $\frac{8 \times 6}{129} = 0,37$ meter (3 skift).

Uttatt fast fjell pr. mann pr. dag $\frac{27 \cdot 0,37}{6} = 1,67$ m³.

Tabell V. Årdalstangen—Øvre Årdal. Håndborte tunneller og stoller.

1 skift.

Akkord nr.	Betegnelse	Antall mann	Antal timer	Stigort m	Stoll m	Tunnel m	Transport lengde	Timer pr. m	Inndrift i m pr. skift	Sprengstofforbruk										Uttatt antall m ³ fast fjell pr. mann og dag	Anm.	
										Dyna- mitt	Lynitt	Sum		Fenghetter		Lunte		Borstål				Bor- kvesse
										I alt	I alt	I alt	pr. m	I alt	pr. m	I alt	pr. m	I alt	pr. m			I alt
113	Stigort 4 m ²	2	1456	13	26		0-26	37,3	0,429	425	55	480,0	12,3	437	11,2	80	2,11	10		2400	0,86	
142	Stoll 5 m ²	3	792		15		10-25	52,8	0,454	201	36	237,0	15,8	290	19,3	24	1,6	5		1667	0,76	
141 II	Tunnel 18 m ²	6	1468			17,30	10-27	85,0	0,565	377	37	414,0	23,9	350	20,2	75	4,3	10		1440	1,70	
141 III	Tunnel 18 m ²	6	910			10,35	27-37	88,0	0,546	105	202	307,0	29,5	275	26,6	44	4,3	6	0,6	800	1,64	
47 II	Tunnel 27 m ²	6	1576			15,25	5-20	105 103,3	0,465	450	—	450,0	29,5	570	37,4	114	7,6	10	0,7	1600	2,09	
51	Tunnel 24-27-29 m ²	6-7	3091			28,00	20-48	110,4	0,435 0,507	670	7,5	677,5	24,2	670	24,0	62	2,2	12	0,4	5780	1,95	10 m, 24 m ² 3 m, 27 m ² 15 m, 29 m ²
29	Tunnel 24 m ²	6	2078			22,4	10-32	93,0	0,517	555		555,0	24,7	700	31,2	73	3,3	36	1,5	2139	2,06	
28	Tunnel 24 m ²	6	2400			23,7	10-34	101,0	0,475	545	25	570,0	23,7	1000	42,0	59	2,5	?		1994	1,90	

For sammenligning med maskinboring 3 skift, regnes timetallet pr. m å øke med ca. 13 %.

o: for 27 m² 1 skift ca. 105 timer.

" " 3 " " 120 "

Årdalstangen - Årve (Årdal)	Kostnadsværdier											
	for maskinboret og håndboret tunnell 27m ² ved 3 skift											
	Stell 5m ²		Strøssing 22m ² løpørn		Sum		Håndboring 27m ² 3skift					
	Ø Kr.	Kr.	Ø Kr.	Kr.	Ø Kr.	Kr.	Ø Kr.	Kr.				
Løpørn timetall pr.m.	25.1		67.		92.1		120					
Smø og maskinpasser timen	9.5	35.6	6.1	74.1	15.6	1027	11	131				
Høntering av maskiner	0.5		0.5		1.0	1107	0					
Tyting og bestyrelse	0.5		0.5		1.0		0					
Sprængstoffbrukt kg pr.m.	17.0	2.60	44.20	22.5	2.60	58.50	39.5	2.60	102.70	29.0	2.60	75.40
Løntninger øst	3.9	9/60	3.12	3.5	9/60	2.80	7.4	9/60	5.92	4.0	9/60	3.20
Rengjøtter	12.4	9/65	0.62	1.50	9/65	0.75	2.74	9/65	1.37	35.0	9/65	1.75
Borstål ca. kg.	2.0	1.-	2.-	1.0	1.-	1.-	3.0	1.-	3.-	2.0	1.-	2.-
Korbid	2.0	9/40	0.80	2.0	9/40	0.80	4.0	9/40	1.60	5.0	9/40	2.-
Kompressor 3 1/2 ^h timer	5.0	1.25	6.25	7 1/2	1.25	9.38	12 1/2	1.25	15.63			
Bormaskin	3.34	9/60	1.50	3 1/2	9/60	1.40	7.74	9/60	2.90			
Brenselsje 2	35.0	9/30	10.50	52.0	9/30	15.60	87.0	9/30	26.10			
Smørølje 2	1.0	2.-	2.-	1.5	2.0	3.-	2.5	2.-	5.-			
Faststrøring av rør, løker etc. kr.			5.-			5.-			10.-			
Sum									174.25			84.35
Uttatt m ³ fast fjell pr. mann pr. dag	1.58m ³		2.6m ³		2.35m ³		1.00m ³					

Grafisk framstilling av kostnadsværdiene ved 3 skift

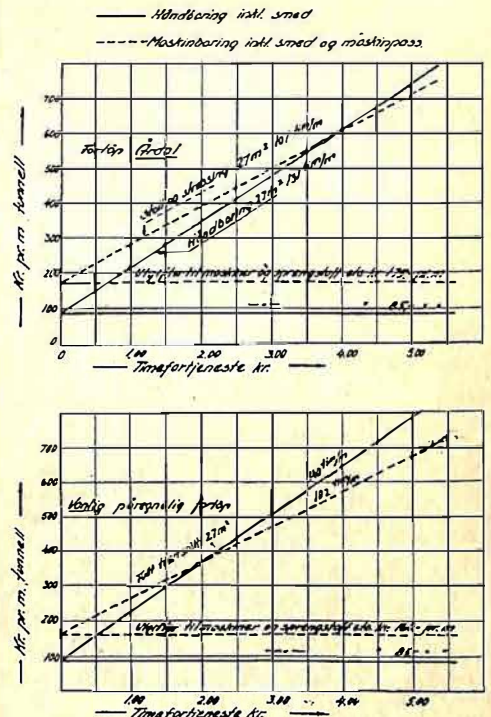

Fig. 6.

Inndrift ved fullt profil 27 m² regnet pr. mann pr. time blir slik:

- Maskin 1 skift 13,3 mm.
- » 3 » 11,5 »
- Hånd 1 » 8,9 »
- » 3 » 7,7 »

Forstående sammenlikninger i punktene A og B illustreres ved grafisk framstilling i tabell VI. De tall som har vært gjenstand for observasjon er kurvene benevnt forløp Årdal. Den annen kurve benevnt vanlig påregnelig forløp rommer et visst skjønn, idet det er antatt at driving av fullt profil ved maskinboring er 5 arbeids-

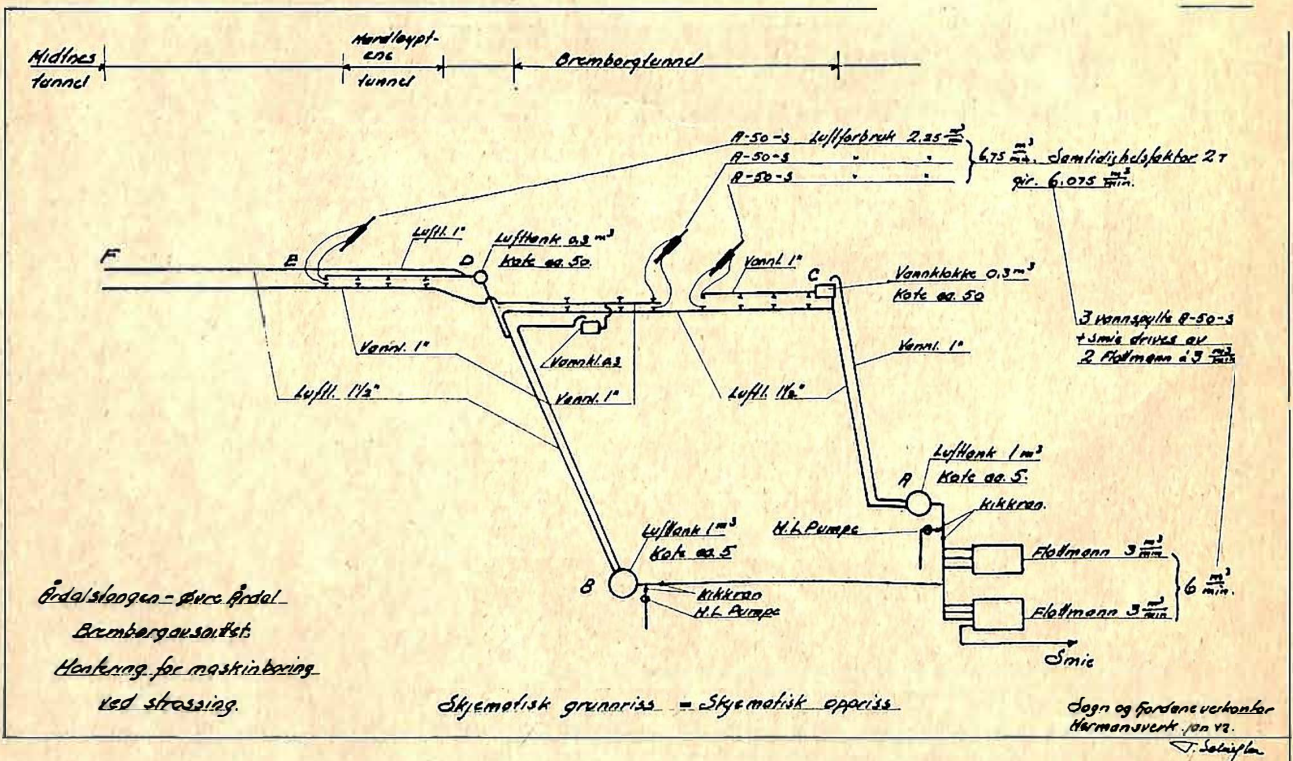
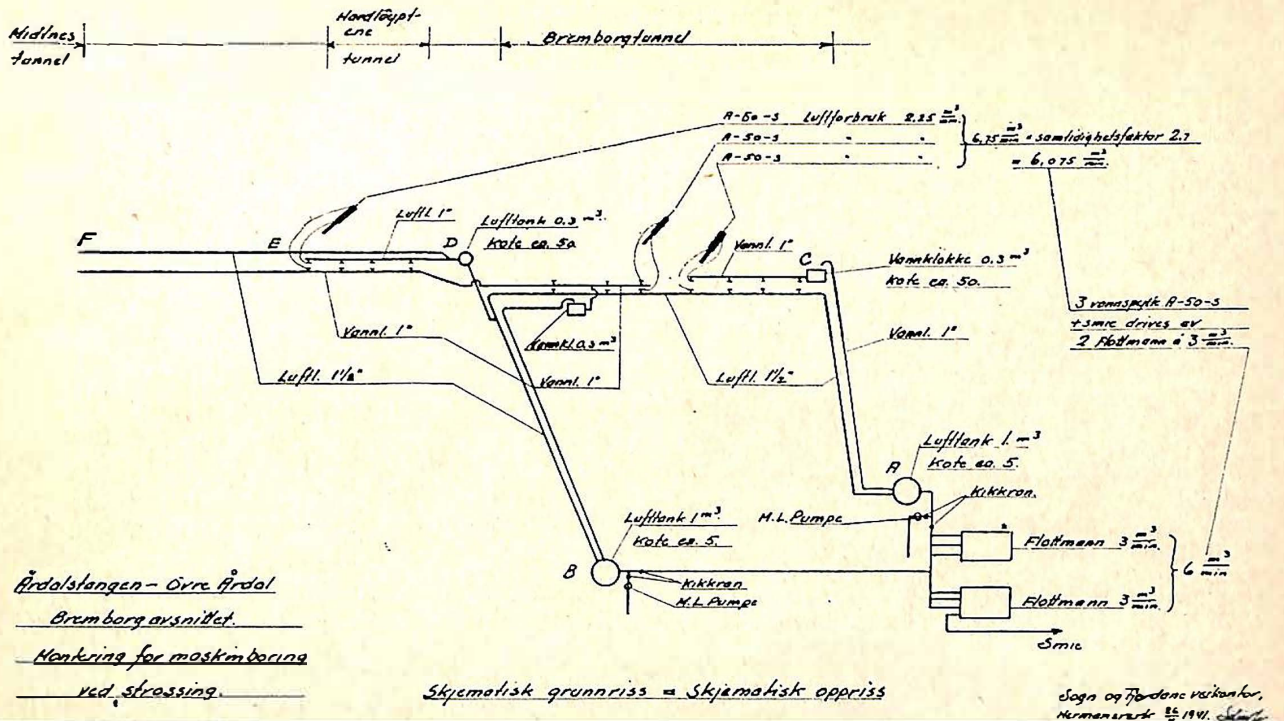

Fig. 7.

Skjematisk grunnriss = Skjematisk oppriss

Sogn og Fjordane veikanter, Hermanusv. 25/1941

Anmerkninger:

Avstand	A-C	= ca 150 m.	Høydeforskjell	ca 45 m.
-	A-B	= 300 -	-	45 -
-	C-D	= 300 -	-	0 -
-	D-E	= 150 -	-	0 -
-	D-F	= 350 -	-	0 -
-	B-D	= 100 -	-	45 -

Lufttankene A og B benyttes også til å fylle vannklokkene C og D ved å pumpe vann på lufttankene og så sette trykkløst på. Monteringen ble først anvendt ved stollboring uten samme knyttning C-D. Ved gjennemslog ble C-D knyttet sammen for også å kunne nytte seg av luften i Midtneset. (700-800 m. avstand fra kompressor.) Ved samtidig boring i Midtneset har luften delvis vært forsterket fra kompressor den.

Systemet anses ikke ideelt, men er bygget opp slik terrenns forholdene tillot.

Materialliste A-F:

Rør 2"	50 m	T-rør 1 1/2"	25 st	Trykkløst 1 1/2 x 3/4	16 st
- 1 1/2"	100 -	- 1 1/2 x 1 1/2"	5 -	Koblinger m. g.	3/4" 50
- 1"	900 -	- 3/4"	30 -	Slange-eksponering m. led	3/4" 50
- 1/2"	50 -	- 1"	20 -	-	1/2" 15
- 1/4"	20 -	- 2 1/2"	2 -	Slangeklemmer	1/2" 6
Halsband 1 1/2"	10 st	Unioner 1 1/2"	10 -	Slangeklemmer	3/4" 75
- 1"	10 -	- 1"	6 -	Slangeklemmer	3/4" 50
Halsband 1 1/2"	15 -	Plugg 1 1/2"	5 -	Slanger	3/4" 240 m
- 1"	15 -	- 1"	25 -	-	1/2" 50 m
Og. muffe 1 1/2"	6 -	Slusekran 1/2"	8 -	3. R-50-3 Sløpse	
- 2 x 3	3 -	- 1"	6 -	2. Lufttanker 1 m³	
Ørstykke 3/4"	15 -	Kikkran 1 1/2"	5 -	1 -	0.3 -
- 1"	20 -	- 1"	8 -	2 vannklokker 0.3 m³	
- 1 1/2"	6 -	- 3/4"	2 -	2. Fløtmann i 3 m³/min	
- 3"	3 -	Sløpsekran 1/2"	3 -		
- 2"	2 -	Ørstykke m. bakkend og muffe	1 1/2"	8 -	
Og. nippel 1 x 3/4"	15 -	-	-	-	-
- 3/4 x 1/2"	5 -	-	-	-	-
- 1 1/2 x 2"	6 -	Albue 1"	10 -		
- 3/4 x 1"	15 -	- 1 1/2"	10 -		
Og nippel 1 x 3/4"	15 -	M.L. pumpe	2 -		
- 3 x 2"	3 -				

Sogn og Fjordane veikanter, Hermanusv. 25/1941

Fig. 8.

timer billigere enn ved først å drive stoll og så strøse. Dette menes berettiget da stollagene i Årdal fra økonomisk synspunkt var for store.

For håndboringens vedkommende i Årdal gir driving av fullt profil som gjennomsnittsverdi 105 t/m ved 1 skift. Ved 3 skift med bare 7 effektive timer på skiftet blir forholdet $\frac{105 \cdot 8}{7} = 120$ t/m. Smedtimene er beregnet som tidligere angitt til 11 t/m. Dette gir en temmelig sikker verdi på 131 t/m. Det er videre en kjensgjerning at tunnelarbeiderne i Årdal ligger over gjennomsnittet og dette berettiger til forhøyelse av de i Årdal funne verdier.

Forhøyelse er i for «Vanlig påregnelig forløp» satt til 7% slik at tallet blir 140 t/m.

Av dette framgår at i Årdal vilde tunnelene med normal fortjenste vært drevet vesentlig billigere med håndboring enn med maskinboring. Men hastigheten ved inndriften var av større betydning enn utgiftene ved anleggets utførelse.

Kurvene «Vanlig påregnelig forløp» er oppsatt for å gi en pekepinn særlig om at maskinboring kan gi alminnelig brukbare resultater også for vegvesenet, ikke minst av den grunn at man da blir mindre avhengig av dyktige håndborere.

Dessuten har man no små og effektive lastemaskiner

som vil bringe timetallet vesentlig ned. Lastemaskiner var ikke i bruk i Årdal, men for å antyde mulighetene av lastemaskiners anvendbarhet kan pekes på at ved strossingen av stollen var forholdet mellom anvendt tid til lasting og boring omtrent 4—2 eller 4½—1½, altså av 67 timer er 45—50 medgått til manuelt lastings- og transportarbeid.

Vegvesenet vil vel i alminnelighet ikke drive med 3 skifts arbeid da det er lite lønnsomt med bare 7 effektive timer av 8. Verdien for inndrift og uttatt masse vil da ved 1 skifts og 2 skifts arbeidsdrift ligge tilsvarende høyere.

Av tabell V framgår resultatene for flere håndborte tunneltversnitt. Ingen av disse er drevet med 3 skift, og alle tilsvarer i tidsforbruk 1 skifts drift.

Til slutt er utarbeidet kurver for de forskjellige data ved forskjellige tunneltversnitt både for maskinboring ved fullt tversnitt og ved håndboring fullt tversnitt.

Kurvene refererer seg til foran omhandlede resultater fra Årdal hvor fjellet i gjennomsnitt kan benevnes midtels hardt.

For håndborte tunneler er lagstørrelsene oppsatt slik:

Tversnitt.

B × H	Borere	Forrere	
2 × 2	2	-	= 2 mann.
2,5 × 2,5	3	-	= 3 »
3 × 3	3	2	= 5 »
4 × 4	3—4	2	= 5—6 » 1
4 × 4,5	3—4	2	= 5—6 » 1
4,5 × 4,5	3—4	2	= 5—6 » 1
5 × 4,5	4	2	= 6 »
5,5 × 4,5	4	3	= 7 »
6 × 4,5	4	3	= 7 »
6,5 × 4,5	4—5	4	= 8—9 »
7 × 4,5	5	4	= 9 »

¹ Etter fjellets art. Ved 4 meters bredde kan av og til trenges 4 hull.

For de maskinborte tversnitt er lagtallet det samme men borere og forrere tilnærmet omvendt.

Maskinutstyr og maskinboring.

Anlegget disponerte kompressorer med tilsammen 28 m³ fri luft. Men på grunn av til dels dårlige maskiner var bare ca. 21 m³ stadig effektive. De beste maskiner var Broomwade S. V. D. 2, Ingersoll-Rand type 160, samt 2 stk. Flottmann type R. B. 35.

De øvrige kompressorer ved anlegget var enten gamle og slitt eller de var av mindre gode materialer.

Ved anlegget ble hovedsakelig anvendt en støper-boremaskin av typen A-50-S levert av Norsk Mekanisk Verksted. Maskinen ble levert med teleskopisk anordnede pressluftøyler av forskjellig maksimal-lengde (3,2—4,5). Søylen var utstyrt med svingbar maskinklemme for bormaskinens befestigelse. Videre ble maskinen levert med hylse både for 7/8" og 1" borstål. Maskinen er håndrottert og kan brukes både for vann- og luftspyling. Ved luftspyling og 6,5 atm. trykk er oppgitt at maskinen bruker 3,2 m³ luft i alt. Av dette går til selve maskinen 1,8 m³ og resten 1,4 m³ til spylingen. Ved dette anlegg ble nesten bare anvendt vannspyling, og maskinen ble da antatt å bruke maksimum 2,25 m³. Verdien er et skjønsmessig anslag.

Ved boring med flere maskiner samtidig kan man da beregne luftbehovet slik:

Antall boremaskiner ...	1	2	3	4	5	6	7
Samtidighetsfaktor	1	1,8	2,7	3,4	4,1	4,8	5,5

Slik at eksempelvis 5 maskiner trenger 4,1 × maskinens luftforbruk. Maskinen ble ved dette anlegg funnet meget hensiktsmessig. Den er enkel og håndterlig og

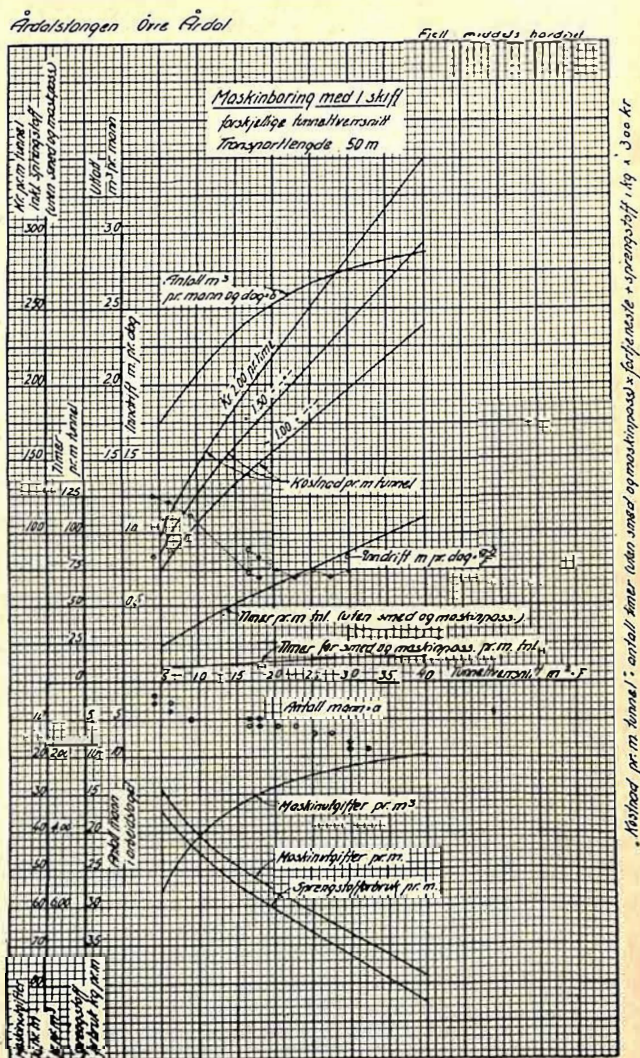

Fig. 9.

tilstrekkelig effektiv. Reservedeler til maskinen ble av verkstedet levert omgående. Ved boring i stollen ble alle huller unntatt botnhullene boret med maskinen støttet i bakken. Botnhullene ble boret med søylen i liggende stilling og boremaskinen fast heftet med en kjetting og ring om enden av kolonnen. Klemmen ble sjelden anvendt.

Det er av viktighet å påse at maskinen holdtes godt smurt og at det startes med forsiktig pådrag slik at den ikke får slå tomt. Heller ikke må bores så langt at hylsen når fjellet.

Boringsresultater framgår i noen utstrekning av tabell I, spesialobservasjoner. Det kan sies at boringen med den anvendte lagstørrelse alltid har gått tilstrekkelig hurtig. I stollen var boringen begrenset til et visst antall meter for hver salve, og det lyktes alltid for et trimmet lag å få denne skutt. (Se tabell I, døgnetts inndeling.) I et avsnitt av Bremborg-tunnelen hvor det ble boret i hard granitt og med 1" stål knep det i begynnelsen for laget å få salven boret. Borstålet hadde da en borkronediameter for ansatsboret av 44 mm og lufttrykket på kompressorene ble av forsiktighetshensyn holdt på bare 6 kg/cm². Dette er litt for lite, men for ikke å risikere maskinbrudd mens tilgangen på reservedeler var stengt, ble trykket ikke satt opp.

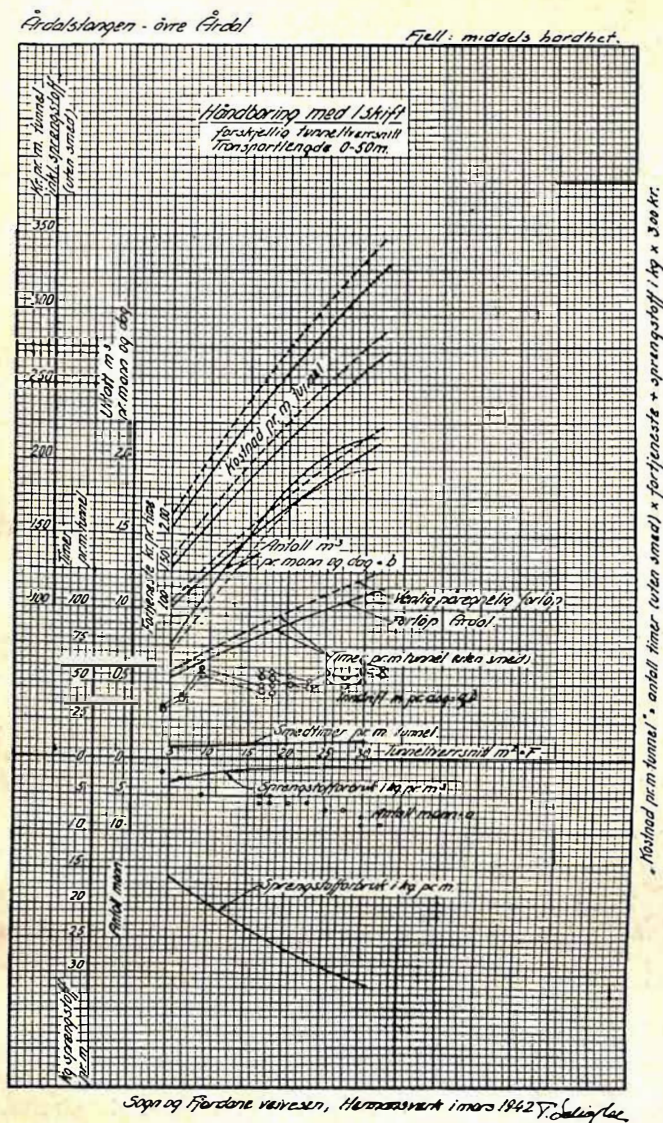

Fig. 10.

Av borstål ble anvendt både 1" og 7/8", og borkronene var seks-skjærs med diameter på ansatsboret henholdsvis 44 og 40 mm. Avtrappingen var 1 mm pr. 30 cm. Bornaen er for A-50-S uten krave. Det er av stor viktighet å slippe bornakkene godt. Ved anlegget her ble dette gjort for hånd, men en pressluft-slipemaskin hører med til det nødvendige utstyr. Dårlige bornakker ødelegger slagstykkene i bormaskinen.

7/8" borstål ble alltid foretrukket og dette skyldes den mindre borkronediameter i forbindelse med utstrakt anvendelse av brenning.

Til sprettboring anvendtes jackhammere av forskjellige typer. De beste av disse var Atlas type RH 571 og Ingersoll Rand.

De øvrige var mer eller mindre tilfeldig sammenraskete maskiner av delvis «tidmessig» kvalitet.

Jackhammerne ble i begynnelsen også anvendt ved støllboringen. De ble da lagt på trestige av lengde ca. 1,5 meter og med stigens stendere som føring. Matningen foregikk med små jernspett på stigetrinnene. Det ble laget stiger også av trilleskinner med boring av huller for matningsspettene, men disse stiger ble ikke gode.

Boring på trestige er i mange tilfelle meget hensiktsmessig på et veganlegg.

Anlegget hadde tre maskinsmier. Anordningen i disse framgår av tegning. Kvessebenken består av en noe ombygget Atlas kvessebenk. Kvessehammeren er bygget fast på benken og motholdet er bevegelig. Smeden tar da borstålet med en hånd, beveger rattet for motholdet med den andre og åpner for luften til kvesshammeren med foten.

På ambolten er så plasert «Senke» for forming av borkronen samt sjablon for borkronediameteren.

Kravestukingen ble utført med en vanlig sprettmaskin hvori var innsatt en selvlaget hylse for bornakken. Korte bor ble gjerne stuket litt først på ambolten og ble så lagt inn i «nakkestukeren» med borkronen mot motholdet og kraven ble så stuket med sprettmaskinen.

Ved tørrboring og luftspyling ble antall borkvess anslått til å bli ca. 2-2½ ganger antall borkvess ved våtboring.

Angående oppstilling av maskinen, ledninger og tanker henvises til skjemategningene som i hovedtrekkene viser anordningene.

Det ble overveiende anvendt 1½" rør, men også 2" og 5/4", til dels også 1". Det lar seg ikke så godt gjøre ved et slikt anlegg å dimensjonere rørene riktig. Det ble ofte spørsmål om å få fram rør som bare var tilstrekkelige. I et tilfelle ble ledningen hengt i wire i et spenn på ca. 100 meter. Denne ble også et par ganger skutt ned. I et annet tilfelle ble 600 meter 1½" luftledning hengt utenfor Steggjæberget og boring ble da drevet uten tank med 700 meter ledning. Ledningen ble fort slått ned av steinsprang, og måtte samles inn.

Anlegget disponerte tilstrekkelige antall lufttanker à 1 m³. Disse ble plasert mest mulig ut på ledningen, og det ble søkt å få hver enkelt bormaskin uttatt fra tank når det med rimelighet kunde oppnås.

En del kondenspotter og samlepotter ble koblet inn på ledningene. Anordningen av vasskløkkene framgår av skjemategningene. Bare på et sted kunde vann tas fra bekk. I de andre tilfelle ble det tatt opp fra Årdalsvatnet med pressluft. I Steggjæberget vil av tegningen ses at klokken ligger nede ved vatnet på ca. 5 meters høyde. Vegbanen ligger på 17 meter. Trykktapet på vatnet blir

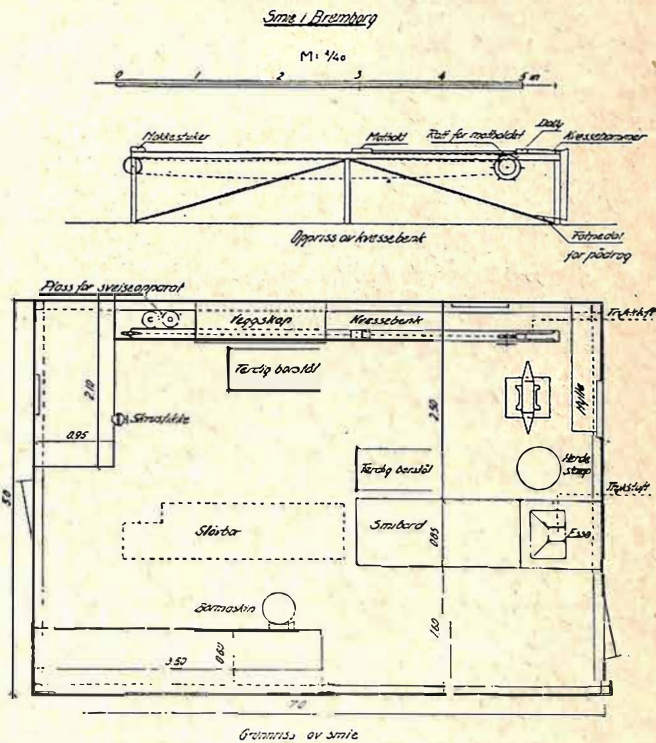

Fig. 11.

da 12 nieter og er uten betydning. I Bremsborgfjellet ble vatnet en tid løftet bare halvvegs opp i vegen. Trykk-tapet ble da ca. 22 meter og dette var merkbart, idet botnhullene ble dårlig spylet. Seinere ble vannklokkene løftet helt opp. Vatnet ble her ført opp i vassklokkene ved hjelp av lufttankene. Luftledningene til tanken ble avstengt med kikkraner og vatn ble pumpet på tanken. Særskilt ledning fra bunnen av tanken førte opp til klokken, og gjennom denne ble vatnet trykket opp ved igjen å åpne kikkranen for luftledningen til tanken. Fyllingen av vassklokkene gikk på denne måte fort og greit.

De første frostdager om høsten ble vann og luftsystemet søkt blåst rent for vann før maskinen ble stanset. Men da ledningene for alvor frøs, ble boringen fortsatt som tørrboring med luftspyling.

MINDRE MEDDELELSER

OM SKINNEBRUDD

Pass på lastebilene.

«Nordisk Järnbanetidsskrift» meddeler, at antallet av skinnebrudd i den seinere tid har øket på en faretruende måte både så vel i Sverige og Danmark som hos oss. Dette må sees i sammenheng med den sterke trafikk og med de tre siste vintres strenge kulde. Samtidig har det vært vanskeligheter med det rullende materiell — større og mindre hjulslag (planslitte hjul) m. v. Det framholdes at fosformengden i stålet gjør dette kaldskjørt. Den norske rapport i samme anledning ved overingeniør Sv. Møller mener det tør være rimelig at en bør sette andre krav til skinnenenes sammensetning i de nordiske land enn i Mellom- og Sydeuropa. Samtidig opplyses, at det på skinner av norsk fabrikat enno etter 10 års forløp ikke har forekommet brudd.

Som årsaker til skinnebrudd i Sverige nevnes også *overskridelse av tillatt hastighet og av tillatt akseltrykk* samt at en under forsert drift må bruke det en har mens ettersynet ikke alltid blir helt regelmessig.

De hyppige skinnebrudd bærer også bud til lastebiltrafikken. I våre kalde vintre er aksler, fjærer og liknende mer utsatt for brudd enn i sydligere land. Så verdifullt materiellet er no og så vanskelig det er å erstatte, bør en unngå støt og være ytterst varsom hva hurtig kjøring og overbelastning angår. Enn videre bør det føres omhyggelig tilsyn, og uregelmessigheter må rettes på i tide. Bruken av tilhengere burde vel bli mer alminnelig.

A. K.

RØDFARGET BETONG

En frisk rød farge på betong kan man få ved å blande 4 kg ren jernoksyd til hver sekk sement. Blandingen siktes og tilsettes omtrentlig samme vekt sand, satsen blandes lett og siktes på nytt. Når underbetongen for f. eks. et golv er utlagt og jevnet, strøes blandingen av sement, jernoksyd og sand på den ferske betongoverflaten hvoretter den slipes inn i betong med et bord. Man får da en tett, hard og glatt overflate med en jevn farge.

I Kentucky, U. S. A., har man brukt en liknende farge-sats, dog med bare 1,8 kg jernoksyd til 1 sekk sement for å lage trafikkdelingsstreker på betongveger. Farge-streken gjordes 5 cm tykk og laes forsiktig inn i betongen. Resultatet har etter 1 års prøvetid vist seg å være så godt at metoden vil bli brukt i større omfang.

(«Bygnadsvärlden» nr. 36 — 1942.)

PERSONALIA

Ansettelse i vegvesenet.

Avdelingsingeniør Harald *Hofseth* er ansatt som overingeniør av klasse B ved vegvesenet i Finnmark fylke. Hr. Hofseth er født 1892, ble uteksaminert fra Trondheims Tekniske Lærestanstalt i 1914 og ble ansatt i vegvesenet i 1920. Han har i hele sin tjenestetid vært knyttet til Finnmark fylke, hvor han siden 1939 har vært avdelingsingeniør av klasse A.

Som avdelingsingeniører av klasse A er ansatt: Ivar *Winge* i Østfold fylke, Th. *Resen-Fellie* i Aust-Agder fylke, Morten *Helsing* i Sogn og Fjordane fylke, Peder *Mikkelsen* i Troms fylke.

Ingeniør Ivar *Grove* er ansatt som avdelingsingeniør av klasse B ved Vegdirektoratets brukontor.

Som assistentingeniører er ansatt: Joh. Kr. *Bjørnstad* i Møre og Romsdal fylke, Einar *Eggen* i Troms fylke.

Leiv *Skjerve* er ansatt som ekstraingeniør i Nordland fylke.

Som kontorister av klasse I er ansatt: Kolbein *Skaare* i Opland fylke, Brede *Helgestad* i Hedmark fylke, Martha *Joki* i Finnmark fylke, Erling *Øwre* i Finnmark fylke. Som kontorister av klasse II er ansatt: Rolf *Dahl* og Signe *Norvik* i Finnmark fylke.

Som oppsynsmenn er ansatt: Alf *Berg* i Vestfold fylke, Nikolai *Karlsen* og Odin *Holsmo* i Finnmark fylke.

NYE KARTER

Av spesialkarter for vegvesenet er utkommet følgende nye blad:

F 42 i Opland, Buskerud og Sogn og Fjordane fylke.

F 43 i Buskerud fylke.

F 44 i Buskerud fylke.

F 45 i Buskerud og Telemark fylke.

G 40 i Opland fylke.

G 41 i Opland fylke.

G 42 i Opland og Buskerud fylke.

G 43 i Opland og Buskerud fylke.

G 44 i Buskerud fylke.

G 45 i Buskerud og Telemark fylke.

G 46 i Buskerud og Telemark fylke.

UTGITT AV TEKNISK UKEBLAD, OSLO

Abonnementspris: kr. 10,00 pr. år. — Annonsepris: $\frac{1}{4}$ side kr. 80,00, $\frac{1}{2}$ side kr. 40,00.

$\frac{1}{4}$ side kr. 20,00.

Ekspedisjon: Ingeniørenes Hus. Telefoner: 20093, 23465.